

**כל הקורא קריאת שמע בלא תפלין כאילו מעיד עדות שקר בעצמו וכו'**

ענין זה מתמיה מאוד. הרי יכולות להיות סיבות רבות מדוע איננו מניח תפלין. הרי לא מסתבר שיש לו איזה משהו נגד הנחת תפלין, שאם כן לא היה קורא קריאת שמע. ואם כן איזו סיבה יכולה להיות לחומרא הגדולה הזו שכאילו מעיד עדות שקר בעצמו. ועוד צריך להבין מהו העדות שקר, וכי איזו עדות יש כאן, ומיהו המעיד.

**עוד** צריך ביאור מהו ענין זה של עולה בלא מנחה זבח בלא נסכים, אין בדברי חז"ל מליצות. ואין שום תועלת לכאורה במשל זה אם לא ללמדנו איזה דבר **ועוד** צריך ביאור מהו להעיד עדות שקר בעצמו כביכול בקב"ה, איזו עדות יש כאן ומהו הנשקר.

**ונראה** שהמושג **שקר** איננו **הכחשת האמת** אלא זלזול וביטול. כמו שמצינו שאדם שנשבע שיעשה פעולה ואינו עושה, הרי הוא עובר על שבועת שקר, שמשקר את שבועתו, ומזלזל בה.

**ומי** שאומר קריאת שמע ואומר וקשרתם לאות על ידך, הרי הוא מכריז ואומר, שהדרך כיצד לקבל עול מלכות שמים הוא על ידי זה שיניח את הדברים על ראשו וידיו, ואם **יכול** להניח תפלין מיד ודוחה אותו מחמת עצלות או סיבה שאינה

מוצדקת, הרי הוא כאילו מזלזל ומבטל את מה שאמר והכריז שקבלת עול מלכות שמים שצריכה להיעשות עם התפלין, וזהו עדות שקר. כלומר **כאשר הדיין שומע עדות ואיננו מתייחס אליה הרי היא כעדות שקר.**

**ביאור דעת עולא שהקורא קריאת שמע בלא תפלין כעולה בלא מנחה זבח בלא נסכים**

**אמנם יש מקום לחלוק ולומר**, שזה ודאי נחמד מאוד ומוסיף המון **לקבל עול מלכות שמים עם תפלין**, אך זה רק לתוספת מעלה, ולא שקבלת עול מלכות שמים תלויה בזה. וזה סובר המ"ד כעולה בלא מנחה זבח בלא נסכים. שהנה מובא בגמ' מנחות ו: שר' שמעון ואמר שהמנחות והנסכים שהיו מקריבים עם הקרבן עושים את הקרבן **מהודר**. ואם כן אפשר לומר שלדעת ר' חייא שאמר שהקורא קריאת שמע בלא תפלין הוא כזבח בלא מנחה, הינו שהזבח נעשה בלא מנחת נסכים, שעל ידה היא מהודרת.

ועוד אפשר לומר, שכשם שמנחה מהדרת את הקרבן למרות שמקריבים אותה **אחר כך**. הכא נמי אפשר להדר את עול מלכות שמים עם הנחת תפלין של אחר כך.

ועיין בסמוך מה שביארנו בענין קבלת עול מלכות שמים שלמה, בביאור דברי הגמ' בתחילת הדין.

**הרוצה לקבל עליו עול מלכות שמים שלמה – חמשת השלבים בקבלת עול מלכות שמים בשלמות.**

**יקרא קריאת שמע** – הוא קבלת עול מלכות שמים בשלמות לאחר שהגוף התקדש ואיננו מתנגד לקבלת העול. **ויתפלל** – לאחר שהאדם קידש את גופו, ממילא רצונותיו מתעדנים יותר, וכאשר מתפלל לא יבוא אל התפילה רק ככתובת לספק את צרכיו, אלא להכיר שהכל בא ממנו, וממילא יקבל את עולו עליו בשלמות, מתוך ידיעה ושכנוע עצמי שקבלת העול תביא עמה שפע ברכה ליראי השם.

**כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן**

**לכאורה** למה נאמר כאילו בנה מזבח. התשובה היא, שבניית המזבח היא כלי והכנה להקרבת הקרבן. כך מי שמקדש את גופו לא רק שמקריב קרבן לה', אלא גם יצר את ההכנה הראויה, שהגוף מצד עצמו איננו מוכן, עד שיקדשו אותו לעבודתו יתברך שמו. ולכך מובן למה נקטה הגמ' שכאילו טבל עדיף, משום שאם באנו להמשיל את ההכנה של לפנות ולטויל ידיו, למה הוצרכנו להביא משל מבחוץ, הרי כאילו טבל הוא דבר מצד עצמו.

**מעלת הטבילה מדי בוקר**

ולמדנו מזה שנאמר בגמ' "כאילו טבל", שאף שאין שום חיוב טבילה בבוקר, יש תועלת גדולה בקידוש האדם על ידי הטבילה. וכמוכן שצריך לדון בכל דבר האם מחמת זה נגרם לו איבוד זמן או טרחה העולה לבוא על חשבון דברים אחרים, אך עכ"פ יש בזה מעלה גדולה, ואין הטבילה בבוקר מיותרת כדעת המלעיגים. וד"ל.

**בגדר החילוק בין נקיון של מים לנקיון של עפר וצרורות**

מבואר בגמ' שמי שאין לו מים לרחוץ ידיו מקנה ידיו בצרור ובקסמית. וצריך להבין, אם כן מדוע ישתמש במים אם יכול לנקות ידיו על ידי צרור. ונראה שהמים הם ענין של חידוש שהמים הבאים על הגוף מחדשים אותו. ופעמים שאין עליו לכלוך ממש, אך הידים קצת מאובקות, או לכלוך דק מאוד שאי אפשר להוריד על ידי קסמים וצרור. ורק הלכלוך הגדול המונח והדבוק, אפשר להסירו על ידי צרור. וזהו ענין קידוש ידים ורגלים הנעשה במקדש, שאף שאין ידוע שום לכלוך על ידיו מכל מקום יש לשפוך עליהם מים לתוספת נקיון והידור.

**צריך** ביאור, מהו עול מלכות שמים שלמה. וכי יש מלכות שמים שאינה שלמה.

**עוד** צ"ב מהו **יפנה**. הרי ברור הדבר שאסור להתפלל ולקרוא קריאת שמע כשגופו אינו נקי. אם כן מה זה שייך למלכות שמים שלמה.

**עוד** צ"ב, מדוע צריך להזכיר את ענין נטילת ידים שהיא מדין תפילה. וכן מהו המקור לענין זה שיניח תפלין בשעת תפילה, הרי תפילה לכאורה אין לה שייכות לקבלת עול מלכות שמים.

**עוד** צ"ב את המשך הגמ' **מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן** היה צריך לומר כאילו הקריב קרבן ולמה נאמר כאילו בנה מזבח.

**עוד** צ"ב שמקשה עליו **לא סבר לה מר כאילו טבל?** וזה פלא וכי טבילה עדיפה מלבנות מזבח ולהקריב עליו קרבן.

**ביאור חמשת השלבים**

**הנה** קבלת עול מלכות שמים בפשטות הוא לקבל על עצמו לקיים את המצוות. אמנם דבר זה מביא **התנגשות** בין הרצון של האדם לרצון ה', וזהו עול שמקבל האדם על עצמו. ולכך אין זה עול מלכות שמים **שלמה** שהאדם איננו **משלים** עמו. והדרך כיצד להשלים עם קבלת עול מלכות שמים הוא על ידי שיתוף הגוף וקידושו לקראת המטרה הנעלה.

**לכך יש חמשה שלבים:**

**יפנה** – כאן לא מדובר על מצב שבלעדי שיתפנה יהיה אסור בתפילה. אלא שכל הרגשה קטנה של רצון להתפנות גורם לגוף להסתגר ולחשוב רק על הצורך שלו.

**יטול ידיו** – נטילת ידים זו לתפילה איננה רק לנקות את הגוף מן הלכלוך, אלא לקדש את הגוף. ולכך נאמר בגמ' **כאילו טבל** הינו שנטילת ידים איננה רק לשום ניקיון אלא לשם קידוש הידים לתפילה. שהידיים שהם הפעולות של האדם יתקדשו לעבודתו יתברך שמו.

**יניח תפלין** – לאחר שהגוף נקי, אפשר להניח עליו את התפלין לשייך אותו ליסודות האמורים בו. לעבוד את ה' בכל לבבו.

דמנקי הוא רק כשידוע לו שדבוק עליהם לכלוך, ואילו הנקיון המיוחד של מים לא יתקבל על ידי מידי דמנקי. וצ"ע.

**ולכאורה יש להעיר,** על מה שנהגו לשפשף הידים בכל מידי דמנקי כגון בבגדים או בקיר וכיוצ"ב, שהרי כל הענין של מידי

### הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו ולא דקדק באותיותיה

יש להעיר שלכאורה שתי המחלוקות הם לשיטתם. שאם נאמר שהעיקר בקריאת שמע הוא לשים לב לתוכן הדברים צריך להשמיע לאזנו ואין צריך לדקדק באותיות. ואם נאמר שעיקר קריאת שמע הוא מצוות קריאה, אזי צריך לדקדק באותיות. ו אין צריך להשמיע לאזנו. אמנם בגמ' מבואר שפסקו כדברי שניהם להקל ועיין במה שכתבנו בגמ'.

### בענין דיבור בלא שמיעה בקריאת שמע ברכות וברכת המזון

ונראה לבאר כך. שהנה יש לחקור מהו החיסרון בדיבור שלא השמיע לאזנו האם הוא משום שהשמיעה משפיעה על האדם, ומטרת השמיעה היא בכדי להפנים את מה שקוראים. או שמא דיבור בלא שמיעה פירושו שאינו מוציא הבל מפיו אלא רק חותך את הדיבור בשפתיו. ואין זה נקרא דיבור מחמת עצם מעשה הדיבור. ואם כן אין זה דין שישמע אלא כך היא צורת הדיבור.

ויש להוכיח לכאורה מחרש המדבר ואינו שומע שהוא דין לשמוע ולא רק דין של השמעת קול.

ולפי שני הצדדים יש לבאר את הנידון בסוגיא אם ללמוד מקריאת שמע לכל המצוות או לא. שאם יש כאן נידון על עצם הדיבור אם נחשב דיבור בלא השמעת קול אין לחלק בין קריאת שמע לשאר הדברים. ואם הוא דין של שמיעה בכדי להכיר ולהפנים, יש מקום לומר שבקריאת שמע עיקר הדבר הוא לומר, או שמא אדרבה בשאר הברכות עיקר הדבר שישמע את מה שאומר. וצריך עיון בכל זה.

**א** בסוגיא מבואר באריכות כיצד להתייחס לדיבור בלא שמיעה. ויש לעיין במהות הענין הזה של דיבור בלא שמיעה מהו גדרו. עוד יש לעיין בסוגיא, בדרגות החומרא של דיבור בלא שמיעה. יש אומרים שלא יצא כלל, ויש אומרים שיצא בדיעבד, ויש אומרים לכתחילה. וצריך להבין, כיצד הגיעו הדברים לקוטביות כזו של שלושת השיטות.

**ב** עוד צ"ע, שמבואר שמחלוקת התנאים בקריאת שמע, אבל לענין שאר ברכות כגון ברכת המזון, נחלקו הדעות מן הקצה אל הקצה. יש אומרים שאין להבדיל בין קריאת שמע לשאר ברכות אלא כמחלוקתם בקריאת שמע כך בכל המצוות. ויש אומרים אדרבה קריאת שמע קלה מן הכל, ובשאר ברכות יש להחמיר. ויש אומרים אדרבה בשאר ברכות יש להקל. והסוגיא סתומה ועמומה.

**ג** יש לעיין מה הדין אדם שאמר קריאת שמע בקול רם **אך לא שמע באזניו עקב רעש מחריש אזנים.** האם נחשב שלא השמיע לאזניו, או שמא כיון שעצם הדיבור היה בקול רם, די בזה.

### קרא ולא דקדק באותיותיה - הלכה כדברי שניהם להקל

לשיטתם, הרי שר' טבי מחדש שיטה שלישית, שאין להקפיד לא על השמיעה ולא על הדקדוק. ומצינו כמה מקומות בש"ס שהאמוראים פסקו דברים כשני תנאים הסותרים זה את זה, על ידי זה שהכריעו בזה כך ובזה כך.

יש להעיר בזה, שלכאורה הם תרתי דסתרי, שאם עיקר קריאת שמע הוא התוכן אם כן דקדוק התיבות אינו חשוב, והשמיעה לאוזן חשובה. ואם העיקר הוא הקריאה, דקדוק התיבות חשוב, והשמיעה לאוזן פחות חשובה, שהשמיעה עניינה לקלוט את התוכן. ונראה שבא לומר, שאף שהם נחלקו

### תני רב עובדיה שיהא לימודך תם שיתן רווח בין הדבקים

והנה יש לעיין מדוע הפסוק המלמד אותנו לקרוא באופן תם נאמר בפרשת והיה אם שמוע, הרי דבר זה היה צריך להיאמר בפרשת שמע, שגם שם יש דין ליתן רווח בין הדבקים.

ונראה שבא ללמדנו בזה, שפרשת שמע שהיא קבלת עול מלכות שמים, עיקרה בלב, ואף שהדיבור חשוב, אך העיקר בלב. ואילו פרשת והיה אם שמוע עיקרה בפה. על דרך שאמרו בדף יג: לחד מ"ד שפרשת והיה אם שמוע היא קריאה בלא כוונה. ועדין צריך עיון.

יש לעיין האם הוא דין בכל הקריאות שבתורה, כגון פרשת זכור ושאר קריאות. או שמא הוא רק דין בקריאת שמע משום איזה ענין. עוד יש לעיין האם יש לזה שייכות עם הדין של קרא ולא דקדק באותיותיה. נראה שהדקדוק באותיות הוא לומר את התיבות בחיתוך ברור ומטועם. אך הקריאה בלא נתינת רווח בין הדבקים, ודאי עולה לכאן ולכאן.

### כל הקורא קריאת שמע ומדקדק באותיותיה מצננין לו גיהנום

והתבוננות, גורם שתכבה אצלו האש, וכל מה שיצטרך הוא רק מירוק של העבירה, ולא יסבול מן האש שיצר בעצמו.

**ואף שהדברים עמוקים מאוד, מבואר, שהקורא קריאת שמע במתינות וחשק והתבוננות יועיל לו מאוד במלחמת היצר שלו.**

**קשה** להבין, הרי הדקדוק הוא ענין של הרגל. ולא מסתבר שעל ידי דבר פעוט כזה מצננין לו גיהנום. אלא יש כאן דבר עמוק מאוד. שמי שמדקדק באותיות פירוש הדבר שאומר את הדברים בהתבוננות ובחיות עד כדי שממילא מדקדק באותיות. והנה ידוע שאש הגהינום בוערת מחמת בערת היצר הרע. וכן אמרו חז"ל שדור המבול קלקלו ברותחים, ולכך נגזר עליהם מבול של רותחים. ובאותה מידה יש לומר, שהצינן של גיהנום, לפי המושגים שאנו יכולים לתפוס הוא שלא נותר אלא העונש על העבירה אך האש של העבירה כבתה. ומי שמקבל עליו עול מלכות שמים במתינות